

Ob rob delavnici Problematika podlubnikov – iskanje operativnih rešitev

A Word on the Workshop »Bark Beetle Problematics – the Search of Operative Solutions«

Aleš KADUNC¹, Andrej AVSENEK², Marko MATJAŠIČ³

Izvleček:

Kadunc, A., Avsenek, A., Matjašič, M.: Ob rob delavnici Problematika podlubnikov – iskanje operativnih rešitev; Gozdarski vestnik, 77/2019, št. 7–8. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 2. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Na Zgornjem Gorenjskem že nekaj let beležimo/jo velike napade podlubnikov. Ker je količina prizadetega drevja zelo velika, prihaja do precejšnjih organizacijskih, kadrovskih, logističnih in komercialnih težav. Z namenom iskanja operativnih rešitev sta GG Bled d.o.o. in Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled, organizirala enodnevno delavnico na Pokljuki. Na njej je bilo predstavljenih pet referatov, od tega trije tujih strokovnjakov. Nadalje je bila izvedena tudi anketa, katere rezultati so podrobno predstavljeni v prispevku.

Ključne besede: obvladovanje podlubnikov, smrekovi sestoji, Zgornja Gorenjska, operativne težave, anketa

Abstract:

Kadunc, A., Avsenek, A., Matjašič, M.: A Word on the Workshop »Bark Beetle Problematics – the Search of Operative Solutions«; Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 77/2019, vol 7-8. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 2. Proofreading of the English text Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

In the Upper Gorenjska region, severe attacks of bark beetles have been recorded for several years. Since the number of trees affected is very high, significant organizational, personnel, logistical and commercial problems occur. In order to find operational solutions, GG Bled d.o.o. and the Slovenian Forest Service, RU Bled, organized a one-day workshop in Pokljuka. Five papers were presented on it, of which three were from foreign experts. Furthermore, a survey was conducted, the results of which are presented in detail in the paper.

Key words: Bark beetle control, spruce stands, Upper Gorenjska region, operational problems, survey

1 UVOD

Na Zgornjem Gorenjskem oziroma v gozdnogospodarskem območju Bled že nekaj let beležimo velike napade podlubnikov. Težava je obsežna, saj je posek zaradi podlubnikov prekoračil območni možni posek. Nastajajo velike površine ogolelih gozdov, delež smreke v lesni zalogi pa se pri tem zmanjšuje.

Ob vsem tem se postavlja vprašanje, kaj – ob standardnih, že izvajanih ukrepih – lahko storimo za zmanjšanje škode oziroma kako učinkovito ukrepati pri takih razsežnostih težav.

V povezavi s smrekovimi podlubniki, zlasti vrsto osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus* (L.)),

je veliko znanega, standardni ukrepi obvladovanja so jasno opisani (e.g. Titovšek, 1988, Jurc in sod., 2017). Pri velikem obsegu napadenih sestojev pa stopijo v ospredje organizacijski, logistični in komercialni vidiki problema. Kako (pravočasno) evidentirati in odkazati prizadete sestoje, koliko robnega pasu dodati pri že tako velikih količinah očitno napadenih smrek, kako zagotoviti zadostno število izvajalcev v gozdu in pri prevozih lesa, kako zagotoviti zadostne prodajne količine za les slabše kakovosti, kje poiskati skladišča za presežek lesa, ki zaradi omejenih prodajnih kvot ne more neposredno h kupcu so vprašanja, za katera

¹ Dr. A. K., Gozdno gospodarstvo Bled d.o.o., Ljubljanska cesta 19, SI-4260 Bled, Slovenija ales.kadunc@ggbled.si

² A. A., Zavod za gozdove Slovenije, OE Bled, Ljubljanska cesta 19, SI-4260 Bled, Slovenija, andrej.avsenek@zgs.si

³ Mag. M. M., Gozdno gospodarstvo Bled d.o.o., Ljubljanska cesta 19, SI-4260 Bled, Slovenija marko.matjasic@ggbled.si

je treba iskati rešitve. Organizacijsko-logistične težave se še posebno zaostrijo, če v »nesreči nismo sami«. Tako je v letu 2018 nastala situacija, da smo – ob sanaciji s podlubniki napadenega drevja na Zgornjem Gorenjskem – v precejšnjem delu Slovenije opravljali sanacijo gozdov poškodovanih po vetrolomu iz decembra 2017. Za nameček nas je »oplazil« še manjši vetrolom oktobra 2018, ki pa je bil mnogo bolj uničevalen v sosednji Italiji in Avstriji. Posledično je drastično primanjkovalo izvajalcev gozdarskih storitev, prevoznikov lesa, vagonov na železnici in prodajnih kvot za sortimente smreke, ki so se pojavljali v presežku. Poudariti je treba tudi pomembne primanjkljaje pri strokovnem osebju, kot so revirni gozdarji in delovodje oziroma odpremniki lesa.

Glede na opisano sta Gozdno gospodarstvo Bled d.o.o. in ZGS OE Bled organizirala delavnico, na kateri smo želeli na kratko predstaviti obseg težav v kapitalnih smrekovih sestojih Zgornje Gorenjske, prikazati različne vidike težav pri obvladovanju podlubnikov in tudi s pomočjo tujih gozdarskih strokovnjakov iskati rešitve. Poudarek je bil torej na iskanju operativnih izboljšav oziroma novih idej, ki bi prispevale k reševanju problematike.

Na Pokljuki smo delavnico izvedli 16. maja 2019. Dogodka se je udeležilo 84 udeležencev, od tega pet tujcev, iz različnih institucij, povezanih z gospodarjenjem z gozdovi. Domače institucije so bile naslednje: Zavod za gozdove Slovenije, gozdarske gospodarske družbe, lastniki gozdov in njihove organizacije (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Združenje večjih gozdnih posesti, Društvo lastnikov gozdov Gorenjske), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, gozdarska inšpekcija, Biotehniška fakulteta – Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Gozdarski inštitut Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, Triglavski narodni park.

Na dogodku je svoje poglede predstavilo pet predavateljev, od tega trije iz tujine (Avstrija, Češka republika in Italija). V okviru delavnice smo izvedli tudi anketo, ki jo predstavljamo v nadaljevanju.

2 POVZETEK PREZENTACIJ

Vidike, s katerimi se pri obvladovanju podlubnikov sooča gozdarska gospodarska družba, je podal Aleš Kadunc iz GG Bled. Pri sanaciji se pojavljajo številne zahtevne težave. Pogosto primanjkuje izvajalcev gozdarskih storitev, logistične

kapacitete so nezadostne (tovornjaki, vagoni), premalo je kadra za vodenje del in odpremo lesa, prodajni kanali so omejeni, po več letih izrednih razmer je celoten kolektiv preutrujen, tudi režija. Načrtovanje gozdne proizvodnje je v letih, ko se seka praktično samo sanitarno, nemogoče. Nizke cene lesa, višji proizvodni stroški, dodatni stroški zaradi skladiščenja lesa vplivajo na donos gozda lastnikom in zmanjšujejo marže posrednikom v verigi od gozda do lesne predelave. Manj denarja (po enoti proizvoda – m³) pomeni slabšo investicijsko sposobnost, zmanjšan razvojni potencial in slabše nagrajevanje dela, kar vodi v slabšo kakovost storitev. Z dolgoročnimi, korektnimi odnosi s podizvajalci je mogoče dosegati njihovo razpoložljivost tudi v času, ko jih drastično primanjkuje. Na drugi strani so komercialne oziroma prodajne zadrege reševali z iskanjem novih kupcev in odpiranjem na nove trge.

Vodja OE Bled Zavoda za gozdove Slovenije Andrej Avsenek je predstavil dosejanje značilnosti napadov podlubnikov in ukrepanje za njihovo obvladovanje na blejskem gozdnogospodarskem območju. Izredno povedna je bila ilustracija, kako se sanitarni posek za dano območje povečuje od leta 1970. Zadnja gradacija, ki se je začela leta 2015, beleži izjemne količine napadenega drevja. Omenjena gradacija na blejskem območju poteka drugače kot drugod, kjer se je zmanjševanje količin napadenega drevja začelo znatno prej. Težave z lubadarjem se pogosto prepletajo z vetrolomi. Velikim količinam odkazanega drevja v začetku poletja po navadi sledi posek z dvomesečnim zamikom. Na obvladovanje podlubnikov vpliva mnogo dejavnikov, med njimi ekologija lubadarja, zasmrečenost, podnebne spremembe, pristojnosti in realne zmožnosti ZGS, lastništvo gozdov, značilnosti gozdne proizvodnje in tudi širša javnost.

Razmere na Avstrijskem, predvsem za Koroško deželo, je predstavil David Wutti s koroškega deželnega urada (oddelek za gozdarstvo). Tudi tam pričakujejo počasno krčenje areala smreke zaradi podnebnih sprememb, zlasti dviga temperatur. Gozdove pogosto prizadenejo tudi vetrolomi. Avstrijske dežele so različno prizadete zaradi napadov podlubnikov, navzgor izstopa Spodnja Avstrija. Obligacija lastnikov gozdov je, da lubadarke posekajo in odpeljejo iz gozda. Pri teh sečnjah ni omejitve. Če lastnik gozda ne ukrepa, pride do

uradne intervencije gozdarske službe. Časovni roki za izvedbo so odvisni od stadija razvoja podlubnika in količine napadenega drevja. Vej ne zlagajo. Večji posestniki praviloma gospodarijo bolje in skrbneje. Za pravočasno odkrivanje s podlubniki napadenih smrek so preizkusili tudi multispektralno snemanje, kar pa ni dalo koristnih rezultatov. Lastniki so upravičeni tudi do različnih subvencij v primeru lovnih dreves, lupljenja v gozdu, skladiščenja lesa in tudi spravila lesa z žičnicami po ujmah. Izvajalcev del, vsaj na Koroškem, je po Wuttijevim mnenju dovolj, sanacija je učinkovita tudi zaradi dobro odprtih gozdov (35 m/ha v gospodarjenih gozdovih) in zaradi vitalne domače lesnopredelovalne industrije.

Razmere na Češkem je izčrpno predstavila inž. Pavla Bortlová. Na kratko je predstavila osnovne podatke o čeških gozdovih in sistemu gozdarstva na Češkem. Precejšen delež smreke, še posebno na nizkih nadmorskih višinah, pomeni veliko tveganje, ki je povečano tudi zaradi suš in drugih motenj (vetrolomi). Količina sanitarnega poseka zaradi podlubnikov se strmo povečuje od leta 2016. Za leto 2019 je dana napoved, da bo znašal 30–50 milijonov m³, kar bo po mnenju mnogih nemogoče izvesti. Za primerjavo: normalno Češka republika poseka okoli 18 milijonov m³ na leto. Posledično zelo primanjkuje izvajalcev del v gozdu, cene lesa so nizke, izvažajo tudi v Azijo. Težava pri gospodarjenju z državnimi gozdovi je tudi, da prodajajo les na panju, svojih ekip za delo nimajo, zavezani so tudi javnemu naročanju. Sprememba gozdarske zakonodaje je v proceduri, med drugim bo prinesla določilo, da se s posekom sušic ne bo več mudilo in bodo resnična prioriteta še napadene smreke.

Gostje iz naše zahodne sosesde (Nicola Gozzer in Fabrizio Lori) so uvodoma predstavili značilnosti njihovih gozdov, ki se nahajajo v severovzhodnemu delu Italije in jih je zelo prizadel veter oktobra 2018. Pogosti tip lastništva so občinski gozdovi, mnogi gozdni predeli so zelo slabo odprti s prometnicami. Veliko močno prizadetih gozdov poskušajo sanirati s prodajo lesa na panju. Pri tem se poslužujejo spletnih licitacij, kjer je merilo najvišja ponujena cena za les na panju. Količine so ocenjene, les slabše kakovosti (npr. celulozni les) je potrebno le pospraviti in zanj ni predvideno plačilo. Zaradi pričakovane dolgotrajne sanacije jih ponekod skrbi možnost pojava gradacij smrekovih podlubnikov. Kljub temu možnosti za res hitro sanacijo večinoma niso bile realne.

Več o povzetih prispevkih na:

<http://www.ggbled.si/sl/novice/128-mednarodnadelavnica.html>

3 ANALIZA ANKETE

V okviru delavnice smo izpeljali tudi krajšo anonimno anketo z osmimi vprašanji (preglednica 1). Prvih sedem vprašanj je bilo načeloma zaprtega tipa, le pod izbiro odgovora »Drugo« se je anketiranec lahko prosto izrazil oziroma razpisal. Zadnje, osmo vprašanje je bilo zastavljeno povsem odprto, posledično je lahko vsakdo odgovarjal povsem prosto in podal več predlogov.

Pred odgovarjanjem na vsebinska vprašanja se je anketiranec opredelil glede svoje institucionalne pripadnosti (preglednica 2). Kot je razvidno, med anketiranci prevladuje javna gozdarska služba (Zavod za gozdove Slovenije), sledijo predstavniki gospodarskih družb, lastnikov gozdov in drugi deležniki. Skupno je anketo izpolnilo in oddalo 46 anketirancev. Zaradi preglednosti in pogoste prepletenosti smo združili skupini gospodarskih družb in lastnikov gozdov v eno kategorijo, javna gozdarska služba ostaja zaradi velikega deleža samostojna skupina, vse ostale pa smo združili, saj skupaj dosega le okoli 15 % vzorca. Razlik med skupinami zaradi majhnosti vzorca nismo statistično testirali.

Pri vprašanju kako zagotoviti pravočasno izvedbo sanacijske sečnje, je največji delež vseh anketirancev izbral odgovor drugo, sledita odgovora denarne sankcije in finančne spodbude, v izvršbo verjame malokdo (preglednica 3). Med skupinami so nekatere očitne razlike; tako se družbe in lastniki zavzemajo predvsem za finančno spodbudo, JGS pa stremijo k drugemu in denarni sankciji.

Pod drugo so anketiranci navajali naslednje: s skrbnostjo, pravočasnostjo, pritegnitvijo izvajalcev iz tujine in zadostnim plačilom domačih izvajalcev, z razlastitvijo neresnih lastnikov, intervencijskimi skupinami, poenostavitvijo postopkov, dobro organiziranostjo, s pomočjo ustreznih (?) struktur, z odločbami, ki upoštevajo konkretno situacijo, ozaveščanjem lastnikov, s kombinacijo kazni in nagrade (kazen za pasivnost, pomoč/nagrada za angažma v zahtevnih razmerah).

Kar štiri petine vseh se strinja, naj bi postopke za gradnjo in rekonstrukcijo vlak poenostavili. Pod drugo so anketiranci navajali naslednje: s skrbnostjo, pravočasnostjo, pritegnitvijo izvajalcev

iz tujine in zadostnim plačilom domačih izvajalcev, z razlastitvijo neresnih lastnikov, intervencijskimi skupinami, poenostavitvijo postopkov, dobro organiziranostjo, s pomočjo ustreznih (?) struktur, z odločbami, ki upoštevajo konkretno situacijo,

ozaveščanjem lastnikov, s kombinacijo kazni in nagrade (kazen za pasivnost, pomoč/nagrada za angažma v zahtevnih razmerah).

Kar štiri petine vseh se strinja, naj bi postopke za gradnjo in rekonstrukcijo vlak poenostavili, pri

Preglednica 1: Vprašanja z možnimi odgovori

	Vprašanje	Možni odgovori
1.	Kako zagotoviti pravočasno izvedbo sanacijske sečnje?	Ni potrebno./Z izvršbo./Z denarno sankcijo./S finančno spodbudo za pravočasno izvedbo./Drugo.
2.	Ali poenostaviti postopke za gradnjo/rekonstrukcijo gozdnih vlak?	Da, zadoščalo bi zgolj dovoljenje z elaboratom ZGS./Ne./Samo v primeru sanitarnih sečenj./Drugo.
3.	Ali smatrate gozdni red, kot je danes opredeljen v predpisih, pri sanacijskih sečnjah za potreben in še aktualen?	Da./Ne./Deloma./Drugo.
4.	Ali je potrebno za smrekove sestoje revidirati (ponovno proučiti) proizvodne dobe in ciljne premere, ki so opredeljeni v gozdnogospodarskih načrtih?	Da./Ne./Deloma./Drugo.
5.	Ali naj se odvoz lubadark iz gozda smatra kot sestavni del sanacijske sečnje?	Da./Ne./Deloma./Drugo.
6.	Ali je potrebno z zakonodajo predpisane omejitve možnega poseka na nivoju odsekov in »smrekovih« rastiščno-gojitvenih razredov (RGR) v primeru nestabilnih/rizičnih smrekovih sestojev spremeniti?	Da./Ne./Deloma./Drugo.
7.	Ali ocenjujete za potrebno ustanoviti centralna regionalna skladišča lesa kot varstvene in ekonomske centre?	Da./Ne./Deloma./Drugo.
8.	Kaj lahko gozdarska stroka naredi za boljše obvladovanje podlubnikov?	Vprašanje je postavljeno odprto. Možno je prosto podati predloge.

Preglednica 2: Struktura udeležencev glede na deležniško skupino

Deležniška skupina	n	Delež (%)
Javna gozdarska služba (JGS)	21	45,7
Ministrstvo ali organ v sestavi	1	2,2
Gospodarska družba (GD)	10	21,7
Lastnik gozda	8	17,4
Naravovarstvenik	1	2,2
Raziskovalec	1	2,2
Drugo	3	6,5
Manjkajoča vrednost	1	2,2
Skupaj	46	100,0

Preglednica 3: Struktura odgovorov na prvo vprašanje

Vprašanje 1	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Ni potrebno	4,3	0,0	11,1	0,0
Z izvršbo	2,2	0,0	0,0	14,3
Z denarno sankcijo	26,1	42,9	16,7	0,0
S fin. spodbudo za pravočasno izvedbo	26,1	4,8	50,0	28,6
Drugo	41,3	52,4	22,2	57,1
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	46	21	18	7

čemer naj bi zadoščalo dovoljenje z elaboratom ZGS (preglednica 4). Večina preostalih glasov bi to dopustila le v primeru sanitarnih sečenj. Družbe in lastniki so še nekoliko bolj naklonjeni poenostavitvi postopkov, kjer bi bilo potrebno le ZGS dovoljenje. V skupini ostalih je nekoliko večji delež naklonjenih temu, da bi poenostavitev veljala le v primeru sanitarnih oziroma izrednih sečenj.

Pod drugo je bil edini zapis, naj avtonomija ZGS z elaboratom velja samo v primeru izrednih razmer (1 odgovor).

Vprašanje glede potrebnosti gozdnega reda, kot je danes opredeljen v predpisih, kaže na precejšnje razlike tudi znotraj skupin (preglednica 5). Slaba polovica ga šteje za le deloma potrebnega in aktualnega, četrtnina za potrebnega v celoti in četrtnina za nepotrebnega. Tudi sama JGS ga večinoma vidi kot le deloma potrebnega. Pri družbah in lastnikih je zagovornikov sedanje ureditve le šestina.

Pod drugo smo prejeli odgovore, da je sedanji predpis premalo strog in je potreben popoln gozdni red, da je izvajanje gozdnega reda potrebno prilagajati razmeram in da še nimamo dovolj znanja in izkušenj (domnevno za drugačne predpise).

Večina anketiranih meni, da je potrebno za smrekove sestoje proizvodne dobe in ciljne premere ponovno proučiti (preglednica 6). Slaba četrtnina se k temu nagiba le deloma. JGS je odgovarjala dokaj uravnoteženo, družbe in lastniki pa očitno pritrdilno. Odgovorov pod drugo ni bilo.

Dve tretjini anketiranih meni, naj odvoz lesa iz gozda velja kot sestavni del sanacijske sečnje (preglednica 7). Pri JGS so takega mnenja skorajda vsi, pri lastnikih pa štiri petine. Skupina ostali je nekako vmes.

Pod drugo smo prejeli odgovora, da je potrebno upoštevati tudi količine lesa na trgu ter da je to že sedaj sestavni del sanitarne sečnje.

Preglednica 4: Struktura odgovorov na drugo vprašanje

Vprašanje 2	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da, zadoščalo bi z elaboratom ZGS	80,4	81,0	88,9	57,1
Ne	2,2	0,0	0,0	14,3
Samo v primeru sanitarnih/izrednih sečenj	15,2	19,0	5,6	28,6
Drugo	2,2	0,0	5,6	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	46	21	18	7

Preglednica 5: Struktura odgovorov na tretje vprašanje

Vprašanje 3	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da	23,9	33,3	16,7	14,3
Ne	23,9	14,3	33,3	28,6
Deloma	45,7	38,1	50,0	57,1
Drugo	6,5	14,3	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	46	21	18	7

Preglednica 6: Struktura odgovorov na četrto vprašanje

Vprašanje 4	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da	60,9	38,1	88,9	57,1
Ne	15,2	28,6	0,0	14,3
Deloma	23,9	33,3	11,1	28,6
Drugo	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	46	21	18	7

Da je treba z zakonodajo predpisane omejitve možnega poseka na nivoju odsekov in RGR spremeniti, soglaša polovica anketiranih (preglednica 8). Slaba tretjina jih to zagovarja le delno, petina pa temu nasprotuje. Na to vprašanje 15 % anketirancev ni odgovorilo. JGS spremembe najizraziteje podpira, lastniki in družbe manj, ostali so nekje vmes.

Pod drugo nismo zabeležili odgovorov.

Skoraj dve tretjini vseh ocenjuje za potrebno ustanoviti centralna regionalna skladišča lesa (preglednica 9). Pri JGS je to skoraj soglasno, pri družbah in lastnikih pa so zadržki pogostejši. Skupina ostalih je pri tem vprašanju odgovarjala zelo podobno kot skupina JGS.

Pod drugo smo prejeli odgovora, da je potrebno pospešiti izgradnjo predelovalnih centrov oziroma žag ter da je potrebno pospešiti prodajo lesa v Sloveniji.

Skupaj smo prejeli 101 predlog na vprašanje (en odgovor je bil povsem nečitljiv), kaj lahko gozdarska stroka naredi za boljše obvladovanje podlubnikov. Pri tem je vsakdo lahko podal več predlogov. Nekateri niso podali nobenega, drugi tudi do pet. Pripomniti moramo, da odgovore analiziramo enakovredno, torej vsak odgovor šteje enako, čeprav se s tem teža posameznega anketiranca poveča ali zmanjša (odvisno koliko predlogov je podal).

Zaradi preglednosti smo odgovore združili v devet skupin glede na vsebino predloga in za vsako predstavljamo nekaj predlogov (preglednica 10). Določitev vsebinskih skupin je seveda arbitrarna in bi bila lahko drugačna. Veliko predlogov smo prejeli na temo izboljšanja oziroma povečanja učinkovitosti izvedbe sanitarnih sečenj po sedanjih pravilih. Nekateri odgovori so konkretni (npr. uporaba dronov za odkrivanje žarišč), drugi splošni (povečati

Preglednica 7: Struktura odgovorov na peto vprašanje

Vprašanje 5	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da	68,9	95,2	41,2	57,1
Ne	8,9	4,8	17,6	0,0
Deloma	17,8	0,0	35,3	28,6
Drugo	4,4	0,0	5,9	14,3
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	45	21	17	7
Manjkajoča vrednost	1	0	1	0

Preglednica 8: Struktura odgovorov na šesto vprašanje

Vprašanje 6	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da	51,3	58,8	43,8	50,0
Ne	20,5	11,8	37,5	0,0
Deloma	28,2	29,4	18,8	50,0
Drugo	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	39	17	16	6
Manjkajoča vrednost	7	4	2	1

Preglednica 9: Struktura odgovorov na sedmo vprašanje

Vprašanje 7	Vsi	JGS	GD in lastniki	Ostali
Da	64,4	90,0	27,8	85,7
Ne	28,9	10,0	55,6	14,3
Drugo	6,7	0,0	16,7	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
n	45	20	18	7
Manjkajoča vrednost	1	1	0	0

učinkovitost). Glavni poudarki teh vsebin so morda: pravočasnost izvedbe, odločnejše sekanje zelenega roba, dosledno izvajanje predpisanih ukrepov.

Precej odgovorov smo uvrstili v skupino za povečanje fleksibilnosti ukrepanja. Glavni med njimi so, da je treba upoštevati realne okoliščine pri žarišču, njegovo velikost, izvršljivost izvedbe in se prioriteto lotiti zelenega roba. Sušice oziroma lubadarke, kjer je podlubnik že izlezel, lahko čakajo.

Tretja skupina predlogov apelira na povečanje finančnih, kadrovskih in tudi drugih virov. Predlogi gredo v smer povečanja kadra za odkrivanje žarišč, za izboljšanje odprtosti gozdov in vzdrževanosti prometnic, stimulatивно nagrajevanje ...

Nato sta dve skupini predlogov, ki kvantitativno sicer nista močni, temeljita pa na izboljšanju sodelovanja med deležniki in delu z lastniki. Pri sedanji organiziranosti gozdarstva in pravicah ter dolžnostih lastnikov gozdov sta ozaveščenost in dobro komuniciranje med deležniki nujna za boljši rezultat pri gospodarjenju z gozdovi.

Četrtnina vseh predlogov pa se nanaša na spremembe zakonodaje, internih navodil in gozdnogospodarskih načrtov. Obstaja veliko soglasje, da je potrebno predpise poenostaviti, zmanjšati administrativno delo. Sicer pa je bil del odgovorov usmerjen v smer prilagojene, »življenjske« zakonodaje za izredne razmere, prejeli pa smo tudi dva predloga za strožje predpise oziroma večje kazni.

Skupine predlogov, ki imajo dolgoročnejši značaj, pa so razvoj (domačega) trga lesa, raziskovalni napredek in gojenje odpornejših sestojev.

4 ZAKLJUČKI

Na delavnici se je izkazalo, da so številne težave pri obvladovanju podlubnikov »nacionalne«, da tudi v tujini nimajo čarobne palice za njihovo reševanje, vseeno pa so med deželami določene razlike. Med njimi velja izpostaviti nekaj prednosti Avstrije, ki ima močno domačo lesnopredelovalno industrijo, večina gospodarjenih gozdov je dobro odprta, prevladujejo odgovorni lastniki gozdov, ki

Preglednica 10: Skupine odgovorov

Skupina predlogov	Primeri predlogov	Št. predlogov
Izboljšanje izvedbe in kontrole	Bolj striktno izvajanje ukrepov profilakse, pravočasno odkrivanje in sanacija žarišč, pregledi z droni, delati po predpisih, pravočasnost pomeni vse, uporaba tehnologij za hitrejše odkrivanje, posekati večji rob okrog žarišča lubadarja, izvaja naj se znane ukrepe in to natančno, pravočasen odvoz lesa s KC, urediti hiter odkup, odkazilo dveh višin gozdnega roba	35
Povečati fleksibilnost	Življenjski pristop pri določanju rokov izvedbe, upošteva se velikost žarišča pri določanju rokov, uporaba zdrave pameti pred birokracijo, drevje, pri katerem je lubadar izlezel, ni prioriteta, za zamujene lubadarke daljši rok, najprej posekati zdravi rob okrog žarišč	12
Zagotovitev dodatnih finančnih in/ali človeških virov	Dodaten kader, stimulacija sanacije, večje spodbude, dodatna sredstva za vzdrževanje gozdnih cest, povečati odprtost gozda, okrepiti kadrovsko službo na vseh področjih, spodbude za gozdarje ...	11
Izboljšati sodelovanje	Izboljšati sodelovanje deležnikov, strokovna in logistična pomoč ustreznih struktur, spodbujati in podpirati delo, izvajalce, lastnike	5
Delo z lastniki	Motiviranje lastnikov, seznanitev lastnikov z integralno metodo, povečati zavedanje in odgovornost lastnikov, izobraževanje in obveščanje lastnikov	5
Spremembe zakonodaje, navodil in načrtov	Poenostaviti postopke, predpisi za izredne razmere, strožja zakonodaja, večje kazni, debirokratizacija gozdarstva, poenostavitev administrativnih postopkov, poenostavitev upravnih postopkov (gradnja, izvršba, subvencije), odgovornost pristojnega gozdarja za ukrepanje (odkazilo in nadaljnje delo), skrajšati proizvodne dobe, deregulacija možnega poseka, intervencijske skupine, ublažiti zakonodajo pri gradnji vlak, zmanjšanje vpliva drugih institucij	25
Razvoj trga lesa	Močna lesna industrija, brez lesne proizvodnje (žage, industrije) in trga bomo vedno odvisni od zunanjih kupcev	2
Raziskovalni napredek	Potrebne so nadaljnje raziskave	1
Gojenje odpornejših sestojev	Zagotavljati naravno, rastišču primerno sestavo, začne naj se razmišljati ekosistemsko, gojenje mešanih sestojev, mešana sestava gozdov (vrstno in starostno)	4
Skupaj	-	100

se zavedajo svojih dolžnosti, in sistem gozdarstva je že vseskozi omogočal razvoj tehnologij, ki so se pri nas uveljavile oziroma dobile pravo domovinsko pravico šele s sanacijo večjih motenj v gozdovih. Nasprotno podoba kaže Češka republika, kjer se zdi, da so jim stvari ušle iz rok. Dejavniki, ki zagotovo ne prispevajo k učinkovitejšemu obvladovanju težav, so: javno naročanje del v državnih gozdovih, prodaja državnega lesa na panju, slabe plače in stanje kadra ter mehanizacije v gozdarskem sektorju, nezadostno razvita lesnopredelovalna industrija. V Italiji pa je situacija še v »eksperimentalnem« obdobju. Kakšno bo varstveno stanje gozdov, glede na predvideno dolgotrajnost sanacije vetroloma iz oktobra 2018, naslednja leta? Glede na izkušnje in učbenike se jim ne piše dobro.

Na delavnici smo anketo izvedli z namenom, da bi udeležence spodbudili k posredovanju predlogov, kako bolje in učinkoviteje delati v prihodnje. Analizirani in predstavljeni odgovori ter predlogi odražajo strukturo anketirancev. Med njimi so zelo prevladovali gozdarski strokovnjaki, med le-timi so imeli največjo težo uslužbenci ZGS, pri čemer velja omeniti, da so bili med njimi revirni gozdarji številčno dobro zastopani.

Lahko bi izpostavili zelo izrazit konsenz stroke, da je nujno poenostaviti postopke pri gradnji oziroma rekonstrukciji gozdnih vlak. Pri tem povsem zadošča dovoljenje ZGS, saj imajo gozdarski strokovnjaki, ki so v njem zaposleni, dovolj ekološkega, tehničnega in ekonomskega znanja na tem področju. Nadalje je precejšnje strinjanje o tem, da je za smrekove gozdove potrebno revidirati proizvodne dobe oziroma ciljne premere. Pri smreki bi moralo pristojno ministrstvo skupaj s ključnimi deležniki čimprej pristopiti k izdelavi strategije kako usmerjati smrekove sestoje v prihodnje in kakšna je perspektiva te vrste pri nas. Na splošno potrebujemo strokovno – in pozneje tudi širšo – razpravo o drevesni sestavi slovenskih gozdov v prihodnje. Kaj želimo, kaj je mogoče in kako to doseči.

Pretežni del vseh anketirancev tudi podpira ustanovitev centralnih regionalnih skladišč lesa in odvoz lesa iz gozda šteje kot sestavni del sanacijske sečnje. Družbe in lastniki gozdov imajo glede tega bolj zadržana stališča.

Še precej bolj neenotna pa so stališča glede sedanjega gozdnega reda oziroma pravil o urejenosti sečišč. Le manjšina bi vztrajala povsem pri sedanjih

pravilih igre, za druge pa so vsaj delno potrebna prenove. Prav tako so očitne razlike o vzvodih za zagotovitev pravočasnosti izvedbe sanacijske sečnje. Izvršba (po drugi osebi) praktično nima podpore, denarna kazen je pogosto sprejemljiva za JGS, finančne spodbude pa za družbe in lastnike gozdov.

Precejšen del anketirancev tudi meni, da bi se morale omejitve možnega poseka na nivoju odsekov in rastiščnogojitvenih razredov spremeniti.

Zelo zanimiva je struktura prosto (neusmerjeno) podanih predlogov oziroma pogledov, kaj lahko gozdarska stroka naredi za boljše obvladovanje podlubnikov. Del stroke odločno zagovarja dosledno upoštevanje veljavnih predpisov, terja pravočasnost in učinkovitost. Precejšen del anketirancev pa vidi potrebo po spremembi zakonodaje. Terjati pravočasnost, doslednost in učinkovitost je seveda legitimno, žal pa ne pojasnjuje, kako to dosežati ob izrednem razmahu težav. Zato so konkretniji predlogi o kadrovskih in finančnih okrepitvah ter izboljšanju sodelovanja med deležniki, o izobraževanju lastnikov produktivnejši.

Spodbudno je tudi, da stroka razmišlja o uvažanju tehnoloških novosti (npr. droni) oziroma o potrebi po raziskovalnem delu tudi na tem področju. Dolgoročno pa je usmerjanje gozdov v manj homogene verjetno splošno sprejeta premisa, čeprav ni bila množično izpostavljena.

Menimo, da je zakonodajalec s te delavnice dobil nekaj jasnih sporočil. Prvič, težave s smrekovimi sestoji so resne, večplastne in z mnogimi kratkoročnimi in dolgoročnimi posledicami. Drugič, gozdarji na terenu in lastniki gozdov so – v zahtevnih razmerah še toliko bolj – preobremenjeni z administracijo in neproduktivnimi postopki. Tretjič, v izrednih razmerah imamo izredne težave tudi z neživiljenjskimi predpisi, ki pa niso naravna danost.

Vsem udeležencem se za njihov prispevek in participacijo na delavnici zahvaljujemo.

5 VIRI

- Jurc, M., Pavlin, R., Kavčič, A., De Groot, M., Hauptman, T., 2017. Priporočila za uporabo različnih biotehniških metod in kemičnih sredstev za obvladovanje podlubnikov (*Curculionidae: Scolytinae*). *Gozdarski vestnik*, 75, 2: 94–111
- Titovšek, J., 1988. Podlubniki (*Scolytidae*) Slovenije. Obvladovanje podlubnikov. Ljubljana, Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije, 128 str.